

הארַת השַבַּת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת וישלח
תשפ"ג

גיליון 140

א לעבטיגער שַבַּת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

"קטנתי מפל החסדים" – הפל מתנת חנם!

בפרשייתנו אנו קוראים על יעקב בחיר האבות שאמר: "קטנתי מכל החסדים". וכך הוא לשונו במדרש (בראשית רבה ע"ו. ה). "אמר רבי אבא בר כהנא איני כדאי. רבי לוי אמר: כדאי אני, אבל קטנתי מכל החסדים".

ובלשון רש"י: "קטנתי מכל החסדים": נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמדי, לכך אני ירא שמא משהבטחתיני נתלכלכתי בחטא ויגרסו לי להימסר ביד עשו. וב"ספרונג": 'לא הייתי ראוי לכל החסדים'. נורא נוראות, יעקב אבינו בחיר האבות חשש, וביקש רק מתנת חנם. יעקב אבינו-יסוד האמת, 'תתן אמת ליעקב' אומר: "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת".

בספר 'פלא יועץ' (הלול) מסמיכו להודות לה' על הטובה, ובייחוד טובת הנפש: 'ואם אמרו (ברכות לד:) בעלך שכרע שוב אינו זוקף, והירות הכנעה לפני ה' שהעדיף טובו עליו, כל שכן קל וחומר מי שהעדיף לו ה' טובות הנפש, כמה וכמה חייב להיכנע ולומר "קטנתי מכל החסדים" כי אף זו מתת אלוקים וצריך להודות לו ולברך בשמו'.

בליקוטי מוהר"ן (ת"ז ב) כותב על החסד חנם: "היינו למעני למעני אעשה אהבה (אב-אב) במדרש: מי הקדמני ואשלם לו. מי עשה מזוזה קודם שנתתי לו בית. נמצא שכל המעשים טובים שלנו וכל התפילות הכל מאתו, ואין ראוי לחשוב לקבל שכר על שום דבר".

וכך הם דבריו של של בעל התניא (אגרת הקודש ב') "קטנתי מכל החסדים – פירוש שבכל חסד וחסד שהקב"ה עושה צריך להיות שפל רוח במאוד... לאחוז במידותיו של יעקב, שאר עמו, ושארית ישראל שמשים עצמו כשירים ומותרות ממש...".

וכבר אמרו בתנא דבי אליהו רבא (כ"ה): "שכל אחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, אברהם יצחק ויעקב". להתדבק במעשי אבות וללכת בדרכיהם. וא"כ נצדע גם אנו בדרכי ה"קטנת'".

מאוצר מתנת חנם חניני

היה זה החסיד רבי סנדער מהעיר 'טרהוויץ' שבאוקראינה שהה מגיע ל'אומאן' לרגל מסחרו, והיה נכנס לציון רבינו הק', והיה מבלה שם שעות רבות.

כנה זה פעם כשהיה בציון והחל לומר את ה'תיוקן הכללי', ובאותו הזמן נכנס לציון אחד מהחסידים וסיפר; שכשנכנס לציון מצא את רבי סנדער מתחיל לומר את ה'יח' רצון' שלפני אמירת התהלים, ונעצר בתביבת 'ומאוצר מתנת חנם חננו', הוא חזר על תיבות אלו פעמים אין מספר ושררן לב, בפשיטות ובתמימות, כאילו אין לו שום קיום עם מאוצר מתנת חנם.

אותו חסיד החל בינתיים לסדר את תפילותיו בציון, באמירת 'עשרת המזמורים', השתטחות כמנהגו, ולאחר שסיים התפלא לשמוע את רבי סנדער עדיין מחזיק בתיבות: 'ומאוצר מתנת חנם חננו'.

לאחר מכן יצא הלז והלך לבית המדרש ושם ישב ועסק בתורה ובשיחה בעבודת ה'. לאחר כמה שעות חזר לציון הקדוש. שכשנכנס לפתח הציון, נעמד מרעיד ומשתומם כשראה את רבי סנדער עדיין חוזר על התיבות 'ומאוצר מתנת חנם חננו', כשכולו כיסופים והשתפכות הנפש...הקשה של מתנת חנם.

משלו של החפץ חיים

היה פעם עשיר שקנה בית באלף זהובים, לאחר מכן מצא קונה באלפיים זהובים והוא מאוד שמח מכך – רווח של אלף זהובים. לאחר המכירה – בא קונה שהציע לו שלושת אלפים זהובים עבור בית זה – רגז העשיר על

עצמו על הפסדו של אלף זהובים-ונמצא יומו מסיים בעצב. לעומתו אדם עני יוצא לשוק להרוויח את פת לחמו, ממתין הוא בתקוה שיזדמן לו אדם שישכור אותו לעבודת סבלות, הוא המתין חצי יום ולא נזדמנה לו עבודה, הצטער אותו עני וחשש שמא יבוא לביתו כשכיסו ריק. אך לפתע בא אליו סוחר וביקש ממנו להעביר עבורו כמה שקי קמח מהמטחנה, ושילם לו את שכרו, רץ העני לביתו עם כמה פרוטות אלו ונתנה לאשתו לקנות לחם לפי הטף, וכדרכו של עני הודה לה' על כך מה שהעשיר לא הודה, אלא אף הצטער על רוחו של אלף זהובים ולא יותר, ואינו מוצא מלים מתאימות להודות על כך לה'.

כך מסביר החפץ חיים: במשך כל ימינו אנו מקבלים מתנת חנם מהקב"ה, הוא מעניק לנו חיים וכל צרכיהם, על האדם להכיר בטובתו של מקום ולהודות על הכל קטן כגדול, אל לנו להתנהג כאותו עשיר שאינו מבחין בטובתו של הקב"ה והוא סבור בסכלותו שכל העולם חייב לו והכל שלו.

גם כל הכנתינו בזה העולם הוא מתנת חנם

ועוד במתנת חנם במכלול עבודתנו, הוא ב'ליקוטי הלכות' (מתנה ז): "הכלל שצריכין לידע ולהאמין שחסדו וטובו יתברך הוא בלי שיעור, כמו שכתוב: חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו. וכתוב: כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש. וכל התקווה לעוה"ב שאנו מצפין לקבל ממנו ית', הכל הוא רק 'מתנת חנם', רק שהוא ברחמי רוצה שנכין עצמינו לקבל מתנת הטובה. ע"כ בכל עת ושעה ורגע יש בידנו להתחיל מעתה להכין עצמינו לקבל טובו וחסדו. והעיקר ע"י הרצון כ"ש אדמור"ר ז"ל שהעיקר הוא הרצון, וזה יש בידנו תמיד. כי חסדו גדול כ"כ, עד שגם ההכנות בעצמם הוא נותן לנו במתנת חנם כאשר אנו רואין בחוש שהוא עוזר לנו בכל יום להניח טלית ותפילין, ולקרות ק"ש פעמיים בכל יום, עם שאין אנו ראויים לזה כלל, כאשר יודע כ"א בנפשו, וכן בשאר מצוות. ע"כ ראוי לנו בכל עת להודות לו ולברכו על כל החסד אשר עושה עמנו-ואשר עתיד לעשות עמנו ולבטוח בחסדו ולצפות לישועתו ולשמח נפשנו מאד בכל זה".

דוד המלך מתפלל "כעני עבדים אל יד אדוניהם, כעני שפחה אל יד גבירתה כן יענינו אל ה' א' עד שיחננו", ביטוי תפילה – שנוכל ללמוד מכאן, עד כמה יש לנו להרגיש שאנו צריכים להגיע לחסדו הגדול, ולא כמי שמגיע לנו משהו, נחוש זאת ונחיה עם כך, בידיעה שהכל מה שבידנו זה מתנה. ובכך יורווח לנו יותר ימי חיינו ברוחניות ובגשמיות.

שירת הפרשה

יעקב בתפלתו "קטנתי מפל החסדים"
בטוי לתפלה למתנת חנם הנשפעת משמים.
לחיות בהרגשה שהכל זה מתנת אלקים
ובקדו מתקדים ימי החיים.
נתחנן מאוצר מתנת חנם - חנני מפרומים
כי מי הקדימני ואשלם לו - הדברים אמורים.
כעני שפחה אל יד גבירתה - פן יענינו מתחננים
בתפלה שייחננו אף שאיננו פדאיים.

פניני הפרשה

"וישלח יעקב מלאכים לפניו" (ל"ב ד)
לכאורה תיבת "לפניו" מיותר הוא, ויעויין ב"אור החיים" הק' ובעוד מפרשי התורה ליישב ענין זה. ואפשר לומר ש"לפניו" מרמז על מעשיו הטובים שעשה - ע"פ הפסוק (ישעיה נח): "והלך לפניך צדקך". שקאי על המצוות והמעש"ט של האדם, וע"ז היתה תפילתו של יעקב שיגין עליו זכות מצוותיו שעשה.
גם אפשר לומר: ש"לפניו" רומז על "אור הפנים" שיעקב זכה לכך, וכמובא ב'ליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ג ל"ז) על הפסוק: "מבקשי פניך יעקב סלה". שיעקב רומז על אור הפנים. וזהו מבקשי פניך יעקב סלה.
ובכוח זה של "הארט פנים" רצה להכניע את עשו, כמובא ב'ליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ז) על הפסוק: "ויבא יעקב שלם עיר שכם", שע"י הארת פנים - שופריה דיעקב - הקב"ה מושיע לעם ישראל בעת צרתם.

"עם לבן גרתי ואחר עד עתה" (ל"ב, ה)
רש"י בפירושו: "גרתי" בגימטריא תר"ג ששמרתי תר"ג מצוות, ולא למדתי ממעשיו הרעים של לבן.

לכאורה קשה איך קיים את כל התר"ג מצוות הרי לא הייתה לו האפשרות לקיים כל המצוות כדוגמת "ישוב ארץ ישראל", או "כיבוד אב ואם" שהרי היה בבית לבן, וכדומה?

אולם אפשר לומר: שלימוד התורה שלמד י"ד שנים בישיבת "שם ועבר" שקולה כנגד כל קיום התורה כדברי המשנה: "ותלמוד תורה כנגד כולם".

כן ניתן לומר: שלימוד תורה על עניני המצוות הוא כאילו קיימם, כדברי רז"ל (מנחות ק"י): על הקרבנות "כל העוסק בתורת חסאת כאילו הקריב חסאת".

ואפשר להוסיף: "שם ועבר" (עם הכולל) גימטריא "תר"ג" שזכות לימודו בישיבת "שם ועבר" אלו ה"ד שנים היו כאילו קיים כל התר"ג מצוות.

"עם לבן גרתי ואחר עד עתה" (ל"ב, ה)
'ותר"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים'. (רש"י)

לכאורה קשה, ששמירת התר"ג מצוות אכן מרומז בתיבת "גרתי". אך היכן מרומז שלא למד ממעשיו הרעים?

אולם י"ל: ע"פ מה המובא על בפסוק: "היום אם בקולו תשמעו" ש"בעשיית הטוב" אין לדחות למחר, וכמובא ב'ליקוטי מוהר"ן (תורה רע"ב): 'כי אין לו לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו. כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו, היום דייקא'.

הַמִּשְׁךְ פְּנִינֵי הַפְּרָשָׁה

אך לעומת זאת ב"סור מרע", אדרבה יש לדחותו ובכך להחלישו, וכמאמר החסידות "צא הלחם בעמלק מחר" - שאם רוצים להילחם בעמלק יש לדחות את היצר למחר, והוא ע"פ דבריהם: 'אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש', כי בעצם הדחייה מחלישים אותו, ובהמשך זוכים להכניעו ולבטלו.

ובענין זה מובא בספרים הקדושים, מה שיש ארבעה פעמים בתורה טעם ה"ששלת" - "ויתמהמה" אצל לוט, "ויאמר" בעבד אליעזר, "וימאן" בניסיון יוסף הצדיק, "וישחט" בשבעת ימי המילואים.

ואפשר להוסיף, על כל ארבעת השלשלת כסדרן: שאם האדם "מתמהמה" בשמיעת היצר - הוא דוחהו, וה"ויאמר" שלו - בנחרצות ובעקשנות שזהו: "וימאן" - "איני רוצה", הוא זוכה בהמשך ל"וישחט" - לשחוט את היצר הרע ולהכניעו.

ו'בספר המידות' (ניאוף י') גם מובא רעיון זה וכלשונו: "לא תיכנס עם פיתויך בטוען ונטען, כי אריכת הרגשת החושב אפילו לבחינת השולל תפעל הגברת החפץ ותתהפך הרצון אליו." וב'מראה מקומות' מביא שזה מלשון ה"אור החיים" (ויקרא י"ח).

ולפי זה כבר יובן - היכן מרומז שלא למד ממעשיו הרעים, בזכות: "ואחר עד עתה" שזהו המשך ל"עם לבן גרת" "שתרג' מצוות שמתן, כי היה לי את ה"ואחר" - הכוח של הדחייה וההתעלמות.

"ויאמר יעקב אלוקי אבי אברהם ואלוקי אבי יצחק" (ל"ב י') אפשר לומר: ב' פעמים "אבי" (הכתוב כאן) גמטריא "הו"ה" - מידת הרחמים, שיעקב התפלל ואמר אליו כביכול יתברך בתפילתו - שהן מצד "מידת הדין" אני צריך לחזור בשלום לארצי ולמולדתי כפי שהבטחת לאבותיי, וזהו "אלוקי אבי" - מידת הדין "אלוקים" - "דינים". וכן גם מצד "מידת הרחמים" - שם הו"ה, "אבי" - ב' פעמים "הו"ה". מידת הרחמים - 'כרחם אב על בני' שביקש והתפלל שיחזור בשלום מכל הבחינות.

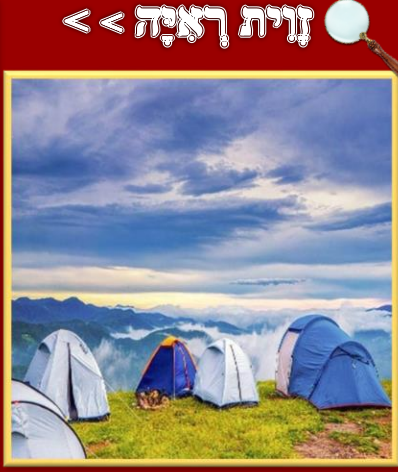
"כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל" (לב טז) "שרית" - לשון שררה וגדולה - במוחין גדלות בכוח התורה והצדיקים נוכל לכבוש את היצר, להאמין בכוחנו - וכמובא ע"כ.

"ותגשנה השפחות הנה וילדיהן" (ל"ג ו') "הנה" בגמטריא שישים כר"ת של בני השפחות: דין נ'פתי, ג'ד א'שר, ועוד ב' אותיות כנגד ב' השפחות האמהות: 'בלחה וזילפה', וזהו המרומז כאן בפסוק שכתוב על השפחות: "הנה וילדיהן".

"וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה... ויעקב נסע סכתה". (ל"ג ט"ז) הפסוק מדיגש אצל עשו הרשע ל"דרכו" - דרכו הוא שרירות ותאוות לבו. לעומת זאת אצל יעקב אבינו כתוב: "ויעקב נסע סוכתה" - שם מקום ללא רצונותיו הוא, ואפ"ל שזהו מרומז גם באות ה' שרומז על שם ה'.

וכן אפשר להוסיף: נ'סע ס'וכתה ר"ת נס, שהאמין שכל הילוכו היה בדרך נס והשגחה פרטית ולא - דרכו הוא דרך הטבע. ומה שכתוב בפרשה הקודמת "ויעקב הלך לדרכו" - כבר נסמך לכך מיד "ויפגעו בו מלאכי א'לוקים" - דמוכיח לנו ש'דרכו' הוא באמונה בה'.

נזכיר לעצמנו שעולמנו הוא - עולם עראי, ובכך נביט במבט אחר על הקשיים והמעברים!

<< זְרִית רְאֵהָ >>

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"צ

"ויותר יעקב לבדו" (בראשית לב כח)
רבי מענדל נשאר לבדו באש הבושרת - והמשיך להתפלל!
 ישנו סיפור שהיה עם החסיד רבי מענדל מתלמידי רבינו הק'. - שהיה גר ב'כפר' ליד העיר "טשעהרין" הוא היה שקוע בתפילתו, ופרצה שם שריפה, התלקחה שריפה בבית המזגה שלו, באו אנשים להציל, אולם הוא נשאר להתפלל - כמדומני שהוא התפלל תפילת מנחה. ניגשו אליו, אולם הוא היה שקוע בתפילתו! לקחו אותו, הניחו אותו במקום מרוחק מעט מהאש, והוא לא הרגיש כלום! הוא המשיך להתפלל!
 פרצה שריפה בכפר! כל אנשי הכפר מתקבצים, שעות! מהומה גדולה! אולם הוא לא הרגיש כלל באש שהתלקחה!
 טלטלו אותו, הרחיקו אותו מהאש, והוא מתפלל, בכזו דביקות הוא התפלל!
 הרבי התבטא עליו - על רבי מענדל "דאס איז מיינ מענדאל" [זה המדליה שלי!] 'מענדל' מלשון 'מענדאל'... כשהמלך נותן לאחד 'מדליה', 'זה המדליה שלי'!
 היכן ראו כאלו בעלי תפילה? (ע"פ טעם זקנים' להרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל)

"ויוזר לו השמש" (בראשית לב לב)
תפילת 'ותיקין' של רבי ישראל קארדנור במושב!

כך מספר החסיד רבי ישראל בער אודסר זצ"ל, (בספרו אבי הנחל): פעם אחת הלכנו יחד - עם רבו הגה"ח רבי ישראל קארדנור זצ"ל, למושבה אחת, ובדרך היה שיטפון (שבר ענן), ונעשה כמו מבול, והיה בור גדול והיינו הולכים ובוססים ומנסים להציל את עצמנו, וכך עברו כמה שעות עד שראינו אור נר.
 נכנסנו, וכשראה בעל הבית את מצבנו, נתן לנו מיד בגדים להחליף, והגישו לנו תה, ורבי ישראל עמד להתפלל מעריב.
 חשבתי בלבי, כי בלילה הזה ודאי לא יוכל לקום לחצות אחרי כל מה שעבר עלינו, כי אני אף שהייתי אברך, לא הייתי יכול להניע אבר.
 סידרו לנו את המיטה, והנה לא עבר הרבה זמן, ורבי ישראל התגבר כארי וקם, וחצות כזה שערך אז - לא ראיתי בכל ימי חיי.
 אחרי כן ניגש לשולחן והדליק נר, ואני התהפכתי על משכבי ולא יכולתי למצוא מרגוע לנפשי, עמדתי אף אני ונתקרבתי לדלת בחשאי, וראיתי את השולחן רועד, וכאלו היה מכונה גדולה ועצומה והכל הזדעזע. נפלה עלי בושח וחורפה ותנביישתי לגשת אליו. התגברתי וניגשתי אליו, וראיתי כי פניו זוהרים, וכשראיתי את הצורה נסתלקתי מרוב בושח.
 בבוקר התפלל כדרכו "ותיקין" והתפילה הייתה במתיקות כזו, שכל בני המושבה שיצאו לעבודה נעצרו ליד הבית, והיו מאזינים בחרדת קודש לתפילתו. ואני הייתי עמו בבית אחד, ואני חשבתי פן עוד מעט יגוע עיני מרוב מתיקות, ובייחוד כשאמר ברכות וקריאת שמע, הוא היה גווע כתינוק המגיע לכלל בכיה עצומה (שקורין פארגין).
 אחר התפילה נכנס הבעל הבית, ועמד לפניו כמו בפני מלך, והכין לו שולחן מכל טוב וביקשו לבוא ולסעוד. ובני הבית כיסו את עצמם בצניעות יתירה - מרוב חרדת קודש.
 רבי ישראל אמר לבעל הבית, שישלח לו, כי אינו סועד אלא לחם ותה, ולא מחמת חשש של כשרות שהוא חושד ח"ו, אלא זהו מנהגו...

"קח נא את ברכת" (בראשית לג יא)
ברכתו של רבינו לאיש אשר עצר את העגלה!
 היה זה עת שנסע פעם רבנו בעגלתו בדרך, והנה התקרבה העגלה סמוך לכפר "רסאשע". וכשהתקרבה העגלה סמוך ל"כפר", הבחין כפרי אחד מהכפר שהיה "נפח" במקצועו - ובית מלאכתו עמדה בסוף בעגלתו של רבינו, שנסעה במהירות במדרון ההר, וגלגל אחד מארבעת גלגלי המרכבה נפל מהעגלה.
 כשהכפרי הבחין בסכנה הנשקפת לנוסעי העגלה, מבלי שידע כי רבינו יושב בתוכה - ושחיי הנוסעים נתונים בסכנה חלילה, עשה מעשה של מסירות נפש, כשהוא נעמד במדרון למטה והעמיד את כתפו - למול העגלה הבאה במהירות ועצרה בכוחותיו - שהיה בעל כוח גדול.
 כשירד רבנו מהעגלה והבחין באיש שמסר נפשו להצלתם, ברכו רבנו ואמר לו: "שתאריך ימים!" "לאנג לעבן זאלסטו?" וכן הוזה, שחיי למעלה ממאה שנה! הוא היה דוד אביו של רבי שבתאי ברעסלב, והיה רבי שבתאי מספר תמיד סיפור זה משמו של זה האיש שזכה לברכה זו.

מן הפאר שהיא ישיבת הנהר | חומות בקלל לא אמתים

לדין יקרים! הבו והקשיבו לספור - שספר רבי נחמן מברסלב, בשם סבו ה'בעל שם טוב'. היה פעם מלך גדול, שהקביא אוצר גדול מאוד במקום מסתור, והקיף את האוצר בכמה חומות, בקדי שלא יוכלו להתקרב אל האוצר.
 אך באמת חומות אלו, לא היו חומות אמתים, הם היו נראים כחומות, אבל זה לא היה אלא אריות עינים, כמו קורי עכביש או דומה להם, אך הם נראו כחומות בצורות וחזקות.
 וכשהתקרב האנשים לאלו החומות, זה היה נראה בעיניהם כחומות אמתים שקשה לשברם, ואף שהיו קאלו שהצליחו להפיל חומה אחת, אך שאר החומות היו נראים בעיניהם כחומות חזקים מאוד, שאי אפשר לשברם, ולכן הם חזרו לאחזריהם ולא הצליחו לבוא לאוצר המיוחל.
 עד שבא בן המלך בעצמו, ואמר אני יודע שכל החומות הם רק באריות עינים, ובאמת אין כאן בקלל חומות, וכך עבר מחומה לחומה עד שהגיע לאוצר הגדול.
 כאותו דבר, כותב רבינו, הם הפניעות והקשיים שיש לאדם שהוא רוצה לבוא לאוצר של יראת שמים, לאוצרות הטובים של תורה ותפלה, שנדמה לאדם שהם כאלו חומות חזקים, כל כך קשה לו, וחושב לעצמו, שהוא לא יצליח בשום אופן להכנס לתוכו, להגות מהאוצרות הגדולים. אולם אהד אחד שהוא חכם, אינו מסתפק על הקשיים, אט אט הוא מתחיל להכניס לחומות שמקיפים את הדברים הטובים, ולבסוף מתברר לו שזה בכלל לא קשה, גם אם בתחילה זה היה נראה עליו כהר גדול, בקרב כזה קשה, אך לאחר שהוא מתגבר עליהם, הוא רואה שזה בכלל לא מה שחשב לעצמו - זה רק כמו איזה דמיון, שמרמה את האדם ומנסה להפחידו ולהבהיל אותו. הבה נהיה אמיצים, לא נפחד, גם אם זה נראה מאוד קשה, גם אם זה נראה לנו בלתי אפשרי, עוד צעד ועוד פסיעה, וכך לאט לאט נכנס להיכל המלך ונהנה מאוצרותיו המרבים.